№ 124 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 24 **1896** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 24 № 124

ՔՍԱՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թի֩լիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ է պատճառը. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գիւղատնտեսական ընկերութիւն Երեւանում. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Խաղաղութեան ապահովութիւնը:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ոսկի հորթը:

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ

—

Եւրոպական լրագիրներում և ամսագիրներում հրատարակված են լուրջ գիտնական հետազօտութիւններ Փոքր-Ասիայի զարգացման պայմանների մասին: Ամենքը գտնում են, որ այդ երկիրը մեծ ապագայ կարող է ունենալ, եթէ միայն կանոնաւոր հաղորդակցութիւնների միջոցով և եւրոպական կեանքի սկզբունքներով խրախուսվի և վարձատրվի այդտեղ ապրող ժողովրդի աշխատանքը:

Նրանք ցոյց են տալիս, որ այդ երկիրը մեծ հարստութեան աղբիւր կարող է լինել ամեն մի պետութեան համար, որը ձեռք կը բերի առանձին ազդեցութիւն նրա վրա և սերտ կապեր կը հաստատի նրա հետ: Փոքր Ասիան կռուածաղիկ է եղել թէ հին ժամանակներում և թէ ներկայումս, լինելով ազգերի հաղորդակցութեան և նրանց արդիւնագործութեան նիւթերի փոխանակութեան և շարժման ճանապարհ:

Արդարև, այդ երկրի մի նշանաւոր մասը պատած է այնպիսի ջրերով, որոնք հաղորդակցութիւն ունեն համաշխարհային վաճառանոցի հետ և կապում են հեռու երկիրները միմեանց հետ. Սև, Մարմարա և Միջերկրական ծովերը բազմաթիւ բնական դռներ են բացել հիւսիսից և արեւմուտքից՝ նիւթեր ուղարկելու և ստանալու համար: Հարաւ-արեւելքում տարածվել է Պարսից ծոցը, որ կապում է Փոքր-Ասիան Հնդկական և միւս ովկիանոսների հետ և ընդարձակ յարաբերութեան ճանապարհ է բացում Հնդկաստանի, Չինաստանի, Ճապօնիայի և ուրիշ կղզիների հետ: Երբ երկաթուղիների ցանցը կը պատի Փոքր-Ասիայի ցամաքը և երկրի խորքերը կը գտնեն ելք մի կողմից դէպի եւրոպական, միւս կողմից դէպի Հնդկական ջրերը, այն ժամանակ կը սկսվի այդ երկրի սերտ յարաբերութիւնը համաշխարհային կեանքի հետ: Ներկայումս շինվում են արդէն երկաթուղիներ և մշակված են մի քանի ծրագիրներ երկաթուղու գծեր անցկացնելու զանազան կողմերից և մօտենալու Պարսից ծոցին: Երկաթուղիները աւելի արագ և միանգամայն մեծ չափերով կը շինվեն, եթէ չը խանգարէին գործը մի կողմից ներքին վարչական արգելքները, միւս կողմից եւրոպական այս կամ այն պետութեան յարուցած դժուարութիւնները, որոնց նպատակն է թոյլ չը տալ, որ երկաթուղիներն ընկնեն այս կամ այն պետութեան ձեռքը:

Փոքր-Ասիան ինքն ընդունակ է արդիւնաբերել թէ հարաւի բոյսեր և թէ հիւսիսային երկրի արմտիներ: Եթէ տափարակները, արեւհար տեղերը թոյլ են տալիս բուսցնել բամբակ, ծխախոտ, բրինձ, ձիթենի, խաղող, զանազան տեսակ մրգեր, պահել մեղուներ, շերամի որթ, երկրի լեռնոտ մասերը, սարահարթերը բուսցնում են անասնապահութեան համար ընդարձակ արօտներ և մարգագետիններ, որոնք կարող են արդիւնաբերել հիւսիսի տնտեսութեան առարկաներ: Իսկ եթէ աւելացնենք դրանց վրա և հանքային հարստութիւնները, որոնք թաղված են լեռների ծոցում, մեզ համար հասկանալի կը լինի, թէ ինչու եւրոպական մամուլը այնքան մեծ նշանակութիւն է տալիս Փոքր-Ասիայի տնտեսական զարգացման գործին, թէ ինչու այդ երկիրը կռուածաղիկ է դարձել զօրեղ պետութիւնների մէջ, որոնք ձգտում են իրանց հեղինակութեան ենթարկել նրան: Հարուստ է և ճոխ այդ երկիրը, բայց նրա արդիւնագործական ոյժերը քնած են և կաշկանդված: Կանոնաւոր տնտեսութիւնը շատ կարճ միջոցում կարթնացնի երկիրը մեռելութիւնից և աշխարհ կը հանի այն հարստութիւնը, որ նրա մէջ ծածկված մնացել է:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

—

Ուրբաթ, հոկտեմբերի 18-ին, Երեւանում, գիւղատնտեսների և այգեգործների մի մեծ ժողով կայացաւ նահանգապետ կոմս Տիզէնհաուզէնի նախագահութեամբ, որը քննելով Երեւանեան նահանգի տնտեսական ներկայ վիճակը, այգեգործութեան կրած ահագին վնասները, նպատակայարմար համարեց բանալ Գիւղատնտեսական ընկերութեան բաժին Երեւանում, որ յանձն առնէր իր վրա սիստեմաբար գործել տեղական գիւղատնտեսութիւնը բարձրացնելու նպատակով:

Երեւանում Գիւղատնտեսական ընկերութեան բաժին բանալու խնդիրը այժմ պէտք է բաւական հասունացած համարել: Նրա մասին ահա մի քանի տարի է, որ խօսվում է և «Մշակի» էջերում երեւացել են թղթակցութիւններ, առաջնորդող և այլ յօդուածներ նրա կարեւորութեան մասին: Յոյս ունենանք, որ այս անգամ կիրագործվի ընկերութեան բացումը և նա շուտով կը սկսի իր գործունէութիւնը:

Երեւանեան նահանգը մեր երկրի արգաւանդ և երկրագործական տեսակէտից նշանաւոր նահանգներից մէկն է: Սակայն մի կողմից հողի պակասութիւնը, միւս կողմից զանազան փորձանքներ և բոյսերի հիւանդութիւններ քայքայում են տնտեսութիւնը և անզօրացնում երկրագործ ժողովրդին: Գիւղատնտեսական ընկերութեան բաժինը միջոց կը տայ մի կողմից մաքառել զանազան հիւանդութիւնների և ձախորդութիւնների դէմ, միւս կողմից մտցնել նոր կատարելագործութիւններ արդիւնագործութիւնը ուժեղացնելու և զարգացնելու նպատակով:

Այդպիսի մի ընկերութիւն հիմնելը մանաւանդ նշանակութիւն է ստանում այժմ, երբ շինվում է Կարսի և Երեւանի երկաթուղին, որով Երեւանեան նահանգը կը կապվի Անդրկովկասեան երկաթուղու և հետեւաբար Սև ծովի հետ:

Մեր կողմից ողջունելով Գիւղատնտեսական ընկերութեան բաժնի հիմնվելը Երեւանում, ցանկանում ենք, որ մեր գիւղատնտեսները եռանդուն աջակցութեամբ արդիւնաւորէին նրա գործունէութիւնը և նպաստէին նահանգի տնտեսական զարգացման:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են, որ նոյեմբերի սկզբներին կայանալու է Կովկասի հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը: Այս տարի անդամների թիւը Թիֆլիսում հասել է 400-ի:

—

Տեղական լրագիրներին հաղորդում են, որ Պետերբուրգում վախճանվել է իշխան Դադիանի, որը յայտնի է վրաց հասարակութեան մէջ իբրև հասարակական գործիչ և գրական մարդ. նա թարգմանել է վրացերէն Շէկսպիրի մի քանի գործերը և ունի հնագիտական երկասիրութիւններ:

—

Կիէվում հրատարակվող «Кіевское Слово» լրագիրը հաղորդում է, որ այդ քաղաքի համալսարանի պրիվատ-դոցէնտ Ա. Գ-էն, որը յայտնի է և մեզ, կովկասցիներիս, կովկասագիտութեան և հնագիտութեան վերաբերեալ մի քանի աշխատութիւններով, մտադիր է հրատարակելու Կիէվում, ցէնզուրայի թոյլտւութեամբ, մի գիտնական, գրականական և քաղաքական շաբաթաթերթ «Россія и Азія» վերնագրով: Այդ լրագիրը ունենալու է և յաւելուած «Альманахъ Россіи и Азіи» վերնագրով:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են հոկտեմբերի 19-ից. «Այսօր Երեւանում սպասվում է Վեհափառ Կաթողիկոսի գալուստը»:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Հայ գաղթականների վրա աւելացան նաև ասորի և յակոբեան փախստականները. դրանց երկրից երկիր ընկնելու պատճառն էլ մի և նոյնն է—հալածանք, կոտորած: Ամենքը փախել են Վանի նահանգից: Իւրաքանչիւր քրիստոնեայ, որ անտէր է, այժմ թիւրքերի աչքի փուշն է դառել»:

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են. «Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէ, որ մի ամիս է Էջմիածնումն է, դեռ ոչ մի պաշտօն չէ ստացել. ուրիշ կերպ անկարելի էր սպասել այժմեան վեհարանի «ղեկավարներից»: Այժմ լսում ենք, որ ինքը, Խորէն եպիսկոպոսը, խնդիրք է ներկայացրել Վեհափառ Կաթողիկոսին, որի մէջ խնդրում է թոյլ տալ իրան գնալ Եւրոպա՝ իբրև այցելու հիւր: Ինչպէս լսեցինք, Կաթողիկոսը Խորէն եպիսկոպոսի այդ խնդիրը մակագրութեամբ յանձնել է սինօդի տնօրէնութեան: Վեհափառ Կաթողիկոսը պատրաստվում է մեկնելու Էջմիածնից դէպի Բագու»:

—

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՍԿԻ ՀՈՐԹԸ

I

Հին մարդը իր աստուածներին դնում էր ոսկի ձուլուածքների մէջ: Զարգացման կողմից նա երեխայ էր, իսկ երեխային յատուկ է մի սրտաուչ պարզամտութեամբ ցոյց հանել այն առարկան, որ գերում է նրա փոքրիկ խելքը: Եկաւ ժամանակ, երբ այդ խելքը այնքան զարգացաւ, որ ամօթ համարեց հրապարակներում դեղին մետալը աստուածացնելը: Կուռքերը ջարդվեցան: Իսկ ո՞ւր կորաւ նրանց ոսկի պաճուճանքը: Մարդը չէ սիրում այս հարցին ուղիղ պատասխան տալ, որովհետև միանգամ պաշտօնապէս ընդունել է անմարմին ճշմարտութիւններ, որոնք ոսկու նշանակութիւնը հաւասարեցրել են «անիրաւ մամոնայ» հասկացողութեան:

Սակայն մարդը մի մեղադրված է, որ ունի շատ լաւ փաստաբաններ, բայց երբէք չէ կարողանում թագցնել իր արատները: Ուստի որքան և աշխատում է սֆինքսի նմանվել, բայց պարզ ցոյց է տալիս, որ հին ոսկի կուռքերը չեն կորել, չեն ջնջվել, այլ հրապարակներից հեռանալով, ամուր և աննսասան պատուանդաններ հիմնել են... սրտերի մէջ:

Այդտեղ է կուռքը և այժմ: Բայց ժամանակները փոխեցին նրան: Այժմ նրա մէջ չեն բընակվում արդարութեան, գեղարուեստների, բանաստեղծութեան աստուածները: Որքան մարդու արդիւնաբերող հանճարը հսկայական քայլեր է անում, այնքան աստուածների արտաքինը, դեղին ու փայլուն մետալը, հրաժարվում է իր անմատչելի բարձրութիւնից, իջնում է ցած և հեշտութեամբ է անձնատուր լինում իր վաղեմի երկրպագուին: Դրանով ավելի մեալը, ի հարկէ, չէ կորցնում բարբարոս կուռքի իշխանութիւնը: Ընդհակառակն, նա, կարծես, հասկացել է իր ոյժը: Դառնալով մատչելի, շըրջելով իրական հողի վրա, նա աւելի հեշտութեամբ է այժմ հրդեհում մարդու մէջ կռապաշտական ֆանատիկոսութիւնը:

Այդ հրդեհը տեսնելու համար բաւական է մտնել մի տեղ, ուր ոսկի հորթը այլ ես ցցված չէ բարձր ու անմատչելի ձողի ծայրին, այլ ընկած է մարդու ոտների մօտ:—Այդպիսի մի տեղ մեր Կովկասում—Բագուն է:

Թաթարա-իսլամական այս հին բոյնը ահա մի քանի տասնեակ տարի է, որ ենթարկվել է իրան անծանօթ, նոյն իսկ թշնամի քաղաքակրթութեան բուռն հովերին: Կասպից ծովի այս անապատ ափում բնութիւնը թագցրել է ոսկու անսպառ լճեր: Եկել է չահագործող ձեռնարկութիւնը, քաշելով իր ետեից քաղաքակրթութեան այն հօսանքները, որոնք հաշտ կարող են լինել արդիւնագործութեան հետ: Նա նստել է այստեղ, պատառ-պատառ է արել թաթարա-իսլամական քաղաքակրթութիւնը և խրվել է նրա ծուէնների մէջ: Այս պատճառով նաւթային մայրաքաղաքը կոնտրաստների մի տարօրինակ տեսարան է ներկայացնում: Ելէքտրական լուսաւորութիւնը, որ գիշեր ժամանակ այնքան հիանալի է, վկայում է մի բարձր կուլտուրայի մասին: Բայց նրա հետ միասին մահմեդական արեւելքի կլասիկական կեղտերն են հանդէս գալիս, և դուք շատ հեշտ էք համոզվում, որ արդիւնագործող Եւրոպան դեռ շատ ու շատ պիտի մաքառէ այստեղ, որպէս զի կարողանայ գոնէ արտաքին բարեփոխութիւններ մտցնել բնութեամբ, հոգով ու մարմնով մահմեդական քաղաքի մէջ:

Սակայն ունի չահագործող քաղաքակրթութիւնը կամք և կարողութիւն մի յամառ ու տոկուն մրցութիւն սկսել ասիականութեան դէմ: Դրա համար պէտք իմանալ թէ ինչ հոգի ունի նոյն այդ քաղաքակրթութիւնը:

Բագուն ոսկի արտադրում է, բայց ոսկէսէրների հայրենիք չէ: Հողը հարկաւոր է այստեղ ոչ թէ կուլտուրական յարատև գործունէութեան համար, այլ միայն տենդային եռանդով չահագործվելու համար: Գիշեր-ցերեկ տքնել ու տապակվել որպէս զի դուրս գջլվի այն ամենը, ինչ կարող է տալ հողը,—այս է այդ տենդը: Դա մի անխնայ պայքար է: Շահագործողները գալիս են միմեանց ետեից. շոգին, բանուորի ձեռքերը գործում են օր ու գիշեր, չիմանալով ոչ տօն, ոչ դադար: Շատերը ոչնչանում են այդ տագնապալից պայքարի մէջ, բայց շատ շատերը գլուխ են բարձրացնում, դիզում են ոսկի և դառնում են ժամանակի անպարտելի հերոսներ: Որպէս զի պատկերացնենք այդ ընդհանուր եռանդի, տագնապի իմաստը, պէտք է բաց անենք Բագուի դիւթական պատկերներից մէկը: Աչքի առաջ ունեցէք մարդու ագահութիւնը, մի մոռանաք, որ մեր ժամանակներում քիչ են նոյն իսկ այնպիսի փարիսեցիներ, որոնք հաւատացնում են միամիտներին թէ փողը ոչինչ է, «ձեռքի կեղտ» է, և ապա նկատի առէք այսպիսի փաստ: Թաղիեվի ֆօնտանը այս տարի 3—4 ամսվայ մէջ տուեց 60 միլիօն պուդ նաւթ: Եւ որովհետև նաւթի գինն էր այդ ժամանակ 7 կոպէկ, մի թուաբանական պարզ գործողութիւն նոյն իսկ անգրագէտ մարդուն հասկացնել է տալիս, որ Թաղիեվի ֆօնտանը մի քանի ամսվայ մէջ տուեց 4,200,000 րուբլի:—Նոյն Թաղիեվը այժմ ունի մի նոր ֆօնտան. այժմ նաւթը 8—9 կոպէկ արժէ: Այնպէս որ, ինչպէս հաշւում են այդ մարդու բախտից շշկլված բոլոր մարդիկ, օրեկան հասոյթ ֆօնտանը տալիս է 45—50 հազար րուբլի:—Նկատեցէք և այն, որ այդպիսի

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ հաղորդում են. «Այստեղի թիւրք ազգաբնակութիւնից չատերը, ծախելով իրանց արտերը և տները, գնում են Թիւրքիա տասը տարի ժամանակով: Չը նայելով ոստիկանութեան ձեռք առած խիստ միջոցներին, մինչև այսօր չէ աջողվել կալանաւորել Ալի Սուլթան հռչակաւոր աւազակապետին, որը, ինչպէս յայտնի է, փախել էր Բօրժօմի մօտ»:

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Գեղամեան քահանան, որը դեռ բաղդ ունի «թեմական» տեսչի անուն կրելու, որպէս թէ հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեամբ, հրամանագրել է տեղիս միակ եկեղեցական օրիորդաց ուսումնարանի ուսուցչական խմբին՝ ստորագրութեամբ պարտաւորվել՝ ստանալու միմիայն երեք ամսվայ ռոճիկ, սկսած այն օրից, երբ կը փակվի ուսումնարանը: Պէտք է նկատել, որ տեղի ունեցած այդ կարգադրութիւնը անտեղի և նոյն իսկ պախարակելի է:»

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ֆէլէկեան քոյրերը, դերասան Սարգսեանի հետ, տուեցին այստեղ երկու ներկայացումն. խաղացին «Հրէուհի» և «Պարիզի չրջմոլիկը» պիեսները»:

—

Շուշու գաւառի ԱՂԴԱՄ գիւղից մեզ գրում են. «Այստեղի խաղողի այգիները այս տարի բոլորովին փչացան խաղողի հիւանդութիւնից, մանաւանդ Փիրջամալ գիւղի այգիները: Այն այգին, որ անցեալ տարիները տուել է 200—300 վեդրօ գինի, այսօր հազիւ թէ 5-6 վեդրօ գինի է տալիս: Թիֆլիսի Ֆիլօկսէրայինը յանձնաժողովի անդամներից երկուսը չրջել են այս տեղերը, այդ հիւանդութեան դէմ միջոցներ ձեռք առնելու. ժողովուրդն էլ համակրութեամբ է վերաբերվում դէպի այդ անսովոր փորձը. մտածում են այն մասին, որ գոնէ եկող տարի կարողանան ազատվել այդ սարսափելի հիւանդութիւնից: Ծաղիկ հիւանդութիւնն էլ մի կողմից է երեխաներին կոտորում. մօտ մի ամիս է, որ օրեկան 2—3 երեխայ այդ հիւանդութեան զոհ է գնում. չրջակայ գիւղերը նոյնպէս վարակված են ծաղիկ հիւանդութիւնից, որը քանի գնում այնքան էլ սաստկանում է»:

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, պ. Գ. Չալխուչեան խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալը. «Յօգուտ Րաֆֆայէլ Պատկանեանի մահարձանին ստացած եմ՝ Նոր-Նախիջևանի փոխադարձ ընկերութիւնից 100 րուբլի, Կ. Խնծորեանից՝ 10 ր., Մ. Բերբերեանից՝ 3 ր. և անյայտ պարոնից՝ 8 ր. ընդամենը 121 ր.: Առաջվանից մօտս կայ 1183 ր. 40 կ., տոկոս ստացված է 42 ր. 20 կ., ուրեմն ընդամենը մեզ մօտ կայ 1346 ր. 60 կ.: Այդ գումարը այս հոկտեմբեր ամսի 16-ին դըրված է Նոր-Նախիջևանի քաղաքային բանկը 5%-ով: Նուէրները խնդրում ենք ուղարկել՝ Нахичевань на Дону, Григорію Христофоровичу Чалхушяну.»

—

Շուշի գաւառի ԱՂԴԱՄ գիւղից մեզ գրում են. «Վարազաբոյն գիւղի եկեղեցական միդասեան ուսումնարանը դեռ առանց ուսուցչի է մինչև այսօր: Հոգաբարձութիւնը քանի անգամ դիմել է Շուշու յաջորդին, բայց մի որոշ պատասխան չը ստանալով, յուսահատ՝ մնացել է: Աշակերտները սկսել են ցրվել, տաւար ու ոչխար պահել, ծառայութեան մտնել»:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ, կառավարութեան թոյլտւութեամբ, տիկին Պեղիգէ Սիմէօնեան բաց է անում մասնաւոր օրիորդաց ուսումնարան:»

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ վախճանված Նիկիտ Կրասիլնիկեանի մայրը և եղբայրները հետևեալ նուիրատւութիւններ արին հանգուցեալի յիշատակին. 1000 րուբլի Էջմիածնի վանքին, 1000 րուբլի Մարդասիրական ընկերութեան՝ գաղթականների օգտին, 1000 րուբլի Կովկասի հայոց Բարեգործական ընկերութեան՝ գաղթականներին օգնելու համար. 300 րուբլի Բագուի Բարեգործական ընկերութեան, 500 րուբլի Բարեգործական ընկերութեան Շուշու ճիւղին:»

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Եղանակը ցըրտեց, չրջակայ գիւղերի լեռները և անտառները ծածկվել են մասամբ ձիւնով: Այս տարի մրգեղէնները և պաչարեղէնները չատ թանգ են վաճառվում. հացի պուտը 1 ր.—1 ր. 20 կ. է: Քաղաքային վարչութիւնը ոչ մի ուշադրութիւն չէ դարձնում քաղաքի մաքրութեան վրա: Բաղնիքները անմաքուր են պահվում. հացթուխները խմոր հաց են ծախում»:

—

ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 20-ին, կիրակի երեկոյեան, տեղական հայոց ուսումնարանի դահլիճում, նախագահութեամբ գործակալի, կայացաւ երէցփոխի ընտրութիւն, որին ներկայ էր ծխականների $1/3$ մասը: Ժողովը միաձայն երէցփոխի պաշտօնի համար ընտրեց տեղացի վաճառական Անտօն Կուրուլեանցին. ընտրութիւնը աջող է»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ֆրանսիական «Paix» լրագիրը տպել է իր թղթակցի հետևեալ նամակը Կ. Պոլսից:

Դրութիւնը Կ. Պոլսում փառաւոր չէ: Ցնոր տպաւորութիւն է գործում հայ ազգաբնակութեան այդ թշուառ դաղթականութիւնը: Մարդիկ ահագին խմբերով հեռանում են օտար երկիրներ, աչքի առաջ չունենալով ոչ դրութիւն, ոչ գործ,—չատ կարելի է՝ սովից մեռնելու համար: Ամբողջ բազմաթիւ ընտանիքներ կանանցով և երեխաներով հեռանում են՝ չը գիտենալով թէ իրանց հետ ինչ կը պատահի: Հայերը գնում են Բօլգարիա, Ֆրանսիա, Եգիպտոս, Ամէրիկա և Յունաստան, բայց գլխաւորապէս Բօլգարիա, որովհետև դա աւելի մօտ է: Ասում են, որ նրանց այնտեղ սիրալիր են ընդունում. նըրանց համար գտնում են գործ, հաց և, ըստ երևոյթին, լուրջ կերպով աշխատում են նրանց բօլգար դարձնել: Սկսում են այն բանից, որ խլում են նրանցից այն ամենը, ինչ որ ազգային նշան է համարվում, և ուղարկում են գաւառները՝ երկրագործութեամբ պարապելու: Ի՞նչ կարող են անել մի բուռն հայեր, ցրված բազմաթիւ բօլգարների մէջ: Ի հարկէ, վաղ թէ ուշ նրանք կը ձուլվեն ազգաբնակութեան հետ և ահա թէ ինչ են ասում դրա մասին հայերը. «Թող աւելի լաւ է դրանք անյատված լինեն մեզանից, բայց հացի մի կտոր գտնեն:»

Թիւրքաց կառավարութիւնը ամեն բան արաւ, ինչ կարող էր անտանելի կեանք ստեղծել հայերի համար, և այդ նրան աջողվեց: Հայերը չը կարողացան տանել կեանքի դժուարութիւնները Թիւրքիայում, չը կարողացան դիմադրել բռնակալութեանը և ցրվեցին ամբողջ աշխարհի երեսին: Այժմ հազիւ թէ լինեն Թիւրքիայում մի քանի նահանգներ, ուր հայերը թիւրքերից չատ լինեն:

Ես լսեցի, թէ ինչպէս էր խօսում մէկ հայ հայրենասէր. «Մենք պէտք է թիւրքերի հետ համերաշխ լինէինք, զարգացնէինք նրանց մէջ ազատութեան ոգին, որպէս զի նրանք կարողանային պահանջել իրանց իրաւունքները, և այն ժամանակ նրանց հետ միաժամանակ մեզ համար էլ կը բացվէր ծաղկման չրջանը, իսկ նիւթական բարեկեցութեան հետ միասին կը հասնէր ժամանակը մտածելու և հայրենիքի ազատութեան մասին:»

Դա չատ խելացի ծրագիր է, որին չէին հետևում: Չը կարողանալով տանել թիւրքաց ռէժիմը, հայերը վճռեցին ապստամբվել կառավարութեան դէմ, ընդհանուր ջնջման վտանգի տակ դնելով իրանց: Այդ փորձի անաջողութեան գըլխաւոր պատճառն այն է, որ նա չատ վաղ սկսվեց:

Կառավարութիւնը կատարելապէս գլուխը կորցրել է: Այսօր նա հրաման է տալիս չարգելել հայերին գաղթել, միւս օրը նա դրա հակառակ կարգադրութիւն է անում: Նա իբր թէ եռանդուն միջոցներ է ձեռք առել: Գնացած հայերը երկու ամսվայ ժամանակամիջոց ունեն՝ վերադառնալու համար, ապա նրանց անհնար կը լինի Թիւրքիա վերադառնալ: «Եթէ նրանք կը վերադառնան արտասահմանեան անցագրով, կառավարութիւնը չի ընդունի նրանց որպէս օտարահպատակներ:» Կամացուկ խօսում են, որ Թիւրքիայից հեռացած հայերի գոյքը յարքունիս կը գրավի, բայց այդ բանը չէ ասված ամեն օր երևացող պաշտօնական հաղորդագրութիւնների մէջ:

Ծիծաղն անկարելի է զսպել, երբ կարդում ես չինծու լուրերով լի թիւրքաց լրագիրները: Նըրանք ամեն օր ամբողջ սիւնակներ են նուիրում օտար պետութիւնների քաղաքականութեանը՝ Արևելքի վերաբերութեամբ, և ուրախութեամբ յայտարարում են, թէ պետութիւնները վճռել են statu quo և Օսմանեան կայսրութեան ամբողջութիւնը պահպանել Արևելքում: Նրանք գոհունակութեամբ հաղորդում են էլի, որ ամենակատաղի թշնամի օրգաններն անգամ փոխեցին իրանց կարծիքը և արդարացի կերպով նկատում են, որ Թիւրքիայում կատարեալ հանգստութիւն է տիրում:

Մի գեղեցիկ օր «Hakikat» լրագիրը, «Ilust. Italiana» թերթի առիթով, որ տպել էր հայերի կոտորածը ներկայացնող մի պատկեր, համարձակութիւն ունեցաւ ասելու, թէ «բոլոր անկողմնապահ անձինք խոստովանում են, որ թիւրքերը չունէին ոչ մի վիրաւորող զէնք»: Ո՛հ, հեգնութիւն. այդ կողմից նրանք արդար են. նրանց զէնքը չէր կտրում,—նրանք կոտորում էին մահակներով:

Օտար լեզուներով հրատարակվող լրագիրներն ևս ամեն օր արտատպում են թիւրքաց օրգանների յօդուածները: Միմիայն ֆրանսիական «Stamboul» լրագիրը չէ արտատպում թիւրքաց պաշտօնական մամուլի սուտ հաղորդագրութիւնները: Դրա համար էլ նա դադարեցրված էր ժամանակաւորապէս: Աւելի խիստ միջոց ձեռք առնվեց հայոց «Արևելք» լրագրի դէմ, որը բոլորովին արգելվեց նրա համար, որ չը կամեցաւ տպագրել հայ ազգաբնակութիւնը հնազանդութեան հրաւիրող յօդուածները:

—

«Frankt. Zeitung» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակիցը հաղորդում է, որ թիւրքաց կառավարչական չրջաններում մեծ տպաւորութիւն գործեց այն փոփոխութիւնը, որ նկատելի է վերջերս աւստրիական մամուլի մէջ Թիւրքիայի վերաբերմամբ: Վիէննան և Լօնդօնը կարծես դերերը փոխել են: Այն ժամանակ, երբ անգլիական մամուլը աստիճանաբար թուլացնում է իր յարձակումները Բ. Դրան վրա, աւստրիական լրագիրների լեզուն Թիւրքիայի վերաբերմամբ աւելի և աւելի սպառնական ձև է ընդունում: Յամենայն դէպս, Բ. Դուռը չէ կարծում, որ այդ փոփոխութիւնը հետևանք լինի երեքպետեան դաշնակցութեան մէջ տեղի ունեցած որ և է փոփոխութեան. գոնէ, նրա կարծիքով, Թիւրքիայի գործերի դրութեան մէջ այնպիսի փոփոխութիւններ տեղի չեն ունեցած, որ առիթ տային դըրան:» Ակնյայտնի է, որ ինչպէս երևում է թըղթակցի այդ վկայութիւնից, Բ. Դուռը այն կարծիքն ունի, որ միայն Կ. Պոլսի հայերի կոտորածների նման աղէտներ կարող են դժգոհութիւն և սպառնալիքներ յարուցանել եւրօպական մամուլի և դիպլօմատիայի մէջ, իսկ իր խոստա-

---

անելի թերին հանելու համար հարկաւոր չէ խելք, առանձին ընդունակութիւն, արտասովոր տաղանդ: Կոյր պատահականութիւնը, կամ բախտը, ինչպէս ասում են նաւթային մշապաչտները, վճռում է ամեն ինչ.—կամ քանդված, քարուքանդ եղած մի խեղճ ձեռնարկող, որ մսխել ու կորցրել է իր ունեցած-չունեցածը և չէ արժանացել ոչ միայն ֆօնտանի, այլ նոյն իսկ նաւթոտ հորի,—կամ թէ երէկվայ սայլապանը և որմնադիրը, որոնց միլիօնատէր են դարձրել փառահեղ ֆօնտանները և որոնք այսօր ընդհանուր մեծարանքի և հիացման առարկաներն են:—Եւ սակայն ոսկի հորթին երկրպագելու համար հարկաւոր չէ Թաղիեվ լինել. չատ չատերը բաւականանում են և աւելի համեստ բաժիններով, բաժիններ, որոնք նոյն ձևով, պատահականութեան նոյն օրէնքով, առատացնում են մարդու համար միակ հասկանալի երջանկութեան—հարստութեան աղբիւրները:

Այսպէս լինելուց յետոյ, կարելի՞ է զարմանալ, որ այս «աւետեաց երկիրն» են թափվում այն բոլոր մարդիկ, որոնք մեղր ու կաթի են կարօտ: Մանաւանդ այս տարի, երբ Բագուի աջողութիւնը ոսկէ դար է կազմում, երբ սև նաւթը 8—9 կօպէկով է ծախվում, մեծ է դրսից վազողների հոսանքը: Գալիս են անդադար: Ճաչակները, որոնք Կասպից ծովի ափն են բչում ծարաւածներին, բազմատեսակ են. որը ուզում է նաւթագործ դառնալ, բախտ փորձել, որը գիտէ որ չաղ ռոճիկներով տեղեր կան, որը կեանքի ուրիչ ասպարէզներում անաջողութիւնների է հանդիպել և հաւատում է, որ նաւթային մայրաքաղաքը ողորմած կը լինի իր վերաբերմամբ, որը յոյս ունի իր երկու ձեռքերի վրա և բանւորական աշխատանքի մէջ երազում է իր ապագայ երջանկութիւնը... Եւ այդ հոսանքը Բագուն չէ կարողանում տեղաւորել իր մէջ: «Բընակարան չը կայ», ահա այն հեծեծանքը, որ այժմ թագաւորում է Բագւում: Տանտէրերը հրէշաւոր չափերի են հասցրել իրանց ագահութիւնը, բայց և այդպէս, ազատ բնակարան չը կայ: Մարդիկ հարկադրված են տեղաւորվել իւրաքանչիւր մի ծակի մէջ, որ սենեակի նմանութիւն ունի և սպասում են, թէ երբ մի հրաշքով բնակարաններ կը լինեն:

Մինչդեռ քաղաքի մէջ այդ հեծեծանքն է լըսվում, արդիւնաբերութեան տեղերում, Բալախանի, Րօմանի և չրջակայքում տենդային եռանդով հորեր են որոնվում և առնվում են ահագին գներով: Ցայտնի նաւթաբեր չրջանները այլ ևս չեն բաւականացնում ոսկի որոնողներին. ամբողջ Ափչերօնեան թերակղզին, նրա մօտ գտնվող կղզիները, նոյն իսկ Կուրի ստորին հոսանքի դաչտերը այժմ խուզարկվում են, քըրքրվում են: Ձեռնարկողի մուրճը թրխկում է ամեն տեղ. ամեն քայլում չահագործութեան հոգին նաւթ է խնդրում հողից: Սկզբնական փորձերը այդ կուսական տեղերում ահագին դրամագլուխներ են կլանում: փորում են հորեր, ծախսում են 40—80 հազար րուբլի, և երբ տեսնում են, որ հողը ոչինչ չէ տալիս, թողնում են անցնում՝ ուրիչ տեղ ուրիչ փորձ կրկնելու համար: Սա էլ նաւթային Կալիֆօրնիա է: Խուզարկողներին ոգևորում է այն միտքը, որ երբ և իցէ, ինչպէս և լինի, կը գտնվի այն, ինչ որ նրանց մաքերի ու ցանկութիւնների վերջնական նպատակն է—ոսկի՝ նաւթի կերպարանքով:

Բայց չը նայած այս համաճարակ տենդին, չը նայած չահագործող ոգու բոլոր արկածախնդրութիւններին, Բագուն, ինչպէս ասացինք, ոսկի սիրողների մշտական, սիրած ու փայփայած հայրենիքը չէ: Տարիների ընթացքում արշաւանք արշաւանքի ետևից գալիս, գնում են, և ունեն միայն մի միտք,—գըլել, դուրս հանել ու տանել: Յիչեցէք 1892-ի խօլերան: Կովկասում և Ռուսաստանում չեղաւ մի քաղաք, որ այնպէս վարվէր այդ հիւանդութեան հետ, ինչպէս Բագուն:

Իր բոլոր կապիտալներով նաւթային մայրաքաղաքը մի ամենաթշուառ անկիւն դարձաւ, որովհետև հէնց որ սկսվեց խօլերայի կոտորածը, ահագին բազմութեան համար հասկանալի դարձաւ միայն մի միջոց նրա դէմ—փախուստ... փոխադրութեան միջոցները անզօր եղան ահռելի հոսանքը վարակման տեղից հեռացնելու համար. այդ ուչակորոյս, սարսափահար բազմութիւնները փախցնում էր այն միտքը, որ եթէ մահը անխուսափելի է, պէտք է մեռնել իսկական հայրենիքում: Բագուն ցոյց տուեց, որ ինքը մի խորթ մայր է, չը նայած որ այնքան գթառատ է: Այդ հանգամանքը ծանրացած է նրա վրա ամեն ժամանակ: Նա ոսկու հանք է, հարստահարվում է անխնայ, օր ու գիշեր, մինչև այն ժամանակ, երբ կարողութիւն կունենայ բաւարարութիւն տալ մարդկանց մէջ բորբոքված չահագործական տենդին: Բայց իր սեփական երջանկութեան համար նա համարեա ոչինչ բան չէ ստանում չահագործողներից:—Ինքը, արդիւնաբերութիւնն է ծնեցրել այդ թշուառ ճակատագիրը: Ոսկին չափազանց հեշտ է մարդուն անձնատուր լինում, ուստի և չը կայ յամառ, տոկուն կուլտուրական աշխատութիւն, որից միայն կախված է մի երկրի իրական երջանկութիւնը: Բագւում կատարելագործվում են միայն չահագործական միջոցները, առաջ բերելով կապիտալիզմի բնատինկտները, որոնք մոռացնել են տալիս ամեն ինչ:

Այս մասին միւս անգամ:

Լ.

ցած ռէֆօրմների իրագործման անվերջ ձգձգումներից առաջացած դժգոհութիւնը կատարելապէս հասկանալի է համարում: Սակայն, ինչ վերաբերում է Անգլիային, նա վերջերս յիրաւի հրաժարվեց, ըստ երևոյթին, Բ. Դրան վրա միայնակ ազդելու մտքից և մօտեցաւ եւրօպական պետութիւններին առհասարակ, իսկ Ռուսաստանին և Ֆրանսիային՝ մասնաւորապէս: Գոնէ Կ. Պօլսից ստացված վերջին լուրերից երևում է, որ անգլիական դեսպան սըր Կէրրի, որը վերջին ամիսները միայն ձևական յարաբերութիւններ ունէր ուրիշ դեսպանների հետ, անցեալ շաբաթից սկսած՝ միշտ տեսակցում և բանակցում է ռուսաց և ֆրանսիական դեսպանների հետ:

—

Կ. Պօլսից ռուսաց գործակալութեանը հեռագրում են հոկտեմբերի 16-ից. «Երէկ դեսպանները մերժեցին Թիւրքաց կառավարութեան կողմից նշանակած դէլէգատներին, որոնք Կրետէի ժանդարմէրիան վերակազմելու համար կազմված յանձնաժողովը պէտք է մտնէին, առարկելով թէ նրանք ստորին դասակարգին են պատկանում և չը գիտեն ֆրանսերէն լեզուն: Դեսպանները պահանջեցին, որ դրանց տեղ ուրիշները նշանակվեն:»

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են հոկտեմբերի 13-ից (25). «Արտակարգ դատարանը կրկին չորս հայեր դատապարտեց մահվան պատժի այն բանի համար, որ նրանք խառնակութիւնների ժամանակ հրացաններ էին արձակում Թիւրքաց զօրքի վրա խաչքեօյի արուարձանում:»

—

Մեզ գրում են Տրապիզօնից. «Այժմ Ակնայ մէջ կը տեսնվին 150-ի չափ դաւամեալներ, իսկ 12 հոգևորականներէն միայն ծերունի վարդապետ մը և ցնդած քահանայ մը մնացած է, այն ալ անոր համար, որ՝ սուլթանին ու տեղապահ Բարթուղիմէոս էֆէնդիին հեռագրեն թէ «կատարեալ խաղաղութիւն ու հանդարտութիւն կը տիրէ:»

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են. «Պէրայում այս օրերս կալանաւորվեցին հայ յեղափոխական կոմիտէտի երկու անդամներ, որոնց վաղուց որոնում էր Թիւրքաց ոստիկանութիւնը: Այն ժամանակ, երբ ոստիկանները կալանաւորում էին հայերին, զօրքերը պաշարեցին այն տունը, ուր գտնվում էին վերջիններս, և փողոցը, որպէս զի հետաքրքիր ամբոխը չը հաւաքվի: Բռնված հայերը ոչինչ դիմադրութիւն չը ցոյց տուեցին և բանտ ուղարկվեցին փակ կառքով:

—

Լօրդ Կանցլէր Գօշէն մի ճառ արտասանեց Բերմինգամում, և, ի միջի այլոց, ասեց հետեւալը. «Պէտք է զարմանալ, թէ ինչ սըխալ հասկացողութիւն ունեն օտարազգիները անգլիական ազգային բնաւորութեան և անգլիական ազգի մասին: Մեզ մեղադրում են, թէ մենք հոգ ենք տանում մեր նիւթական բարեկեցութեան մասին: Իբր թէ օտար ազգերը ուրիշ կերպ են վարվում: Բայց Անգլիան այնուամենայնիւ մի քանի անգամ կարողացել է քաղաքականութեան մէջ ամենաազնիւ անշահախնդրութեան օրինակ ցոյց տալ և ապացուցել է, որ ընդունակ է ինքնազոհութիւն անել՝ մարդկութեան երջանկութեան և գաղափարին ծառայելու համար: Նա վարվել է իրան հպատակ ազգութիւնների հետ, ղեկավարվելով հաւասարութեան, եղբայրութեան և ազատութեան սկզբունքներով աւելի շատ, քան երկրագնդի ուրիշ ազգերը: Հայկական գործերում Անգլիան ի նկատի է ունեցել միայն հայերի և մարդկութեան շահերը: Անգլիան ամենևին չէ ձգտում գրաւել օսմանեան կայսրութեան որ և է մի մասը, բայց դժբախտաբար, ոչ ոք չէ ուզում հաւատալ նրա դիտաւորութիւնների մաքրութեան և նրան կասկածում են խորամանկութեան, մէջ, չը նայելով որ փաստերը նրա օգտին են խօսում:»

—

Կ. Պօլսից «Новости» լրագրին հեռագրում են. «Դեսպանները ամեն օր հաւաքվում են խորհրդակցութեան համար և կատարելապէս համերաշխ են գործում:»

—

Պարիզից. հոկտեմբերի 15-ից (27-ին) ռուսաց գործակալութեան հեռագրում են, որ պատգամաւորների ժողովը, Հանոտօի առաջարկութեամբ, յետաձգեց մինչև հոկտեմբերի 22-ը աջակողմեան մի քանի անդամների հարցապնդումի քննութիւնը արևելեան գործերի մասին:

—

Սուլթանը իր անձնական գումարներից 6000 լիրա խոստացաւ նրան, ով ճիշդ տեղեկութիւններ կը հաղորդի հայ փաստաբան Կօլօլեանի տան մէջ Թիւրքաց երկու պաշտօնեաներին սպանող անձնաւորութիւնների մասին:

—

«Politische Correspondenz» հաղորդում է, որ սուլթանը մի իրադէով աւելացրել է միայն տամնորդական հարկը կէս տօկոս, իսկ ոչխարների վրա դրված հարկը մի տոկոս: Սակայն սրովհետև այդ հարկերի աւելացնելն ևս պատճառաբանվում է զինուորական ֆօնդ կազմելու անհրաժեշտութեամբ, և ոստիկանական մինիստրութիւնը սկսել է զէնք գնել, ուստի յուզմունքը Թիւրքիայի քրիստոնեայ ազգաբնակութեան մէջ շարունակվում է:

—

«Contemporary Review» ամսագրի մէջ մի անանուն հեղինակ, որը, ինչպէս երևում է, լաւ տեղեակ է գործերին, նկարագրելով Կ. Պօլսի կոտորածը, չէ ընդունում այն ընդհանուր տարածված կարծիքը, թէ իբր մեծ պետութիւնների միջամտութիւնը կարող է պատերազմ առաջ բերել: Նրա կարծիքով, բաւական է որ Ֆրանսիան, Ռուսաստանը և Անգլիան համաձայնվեն, և մի շաբաթից յետոյ սուլթանը գահընկէց կը լինի, առանց Թիւրքիայի սահմանները խախտելու, ի մեծ ուրախութիւն թէ մուսուլման և թէ քրիստոնեայ ազգաբնակութեան: Համեմատելով այն անտարբերութիւնը, որ Եւրօպան ցոյց է տալիս Կ. Պօլսի վերաբերմամբ այժմ, այն անտարբերութեան հետ, որ նա ցոյց տուեց 1453-ին, հեղինակը ասում է, որ այս անգամ էլ այդպիսի անտարբերութեան հետևանքները չեն սահմանափակվի միայն Կ. Պօլսով. նրա հատուցումն կը լինի այն պատերազմը, որով այժմ կամենում են արդարացնել Թիւրքաց քրիստոնեաներին երեսի վրա ձգելը:

—

Ռուսաց մամուլի օրգաններից այժմ ամենից շատ «Новое Время» լրագիրն է պնդում եւրօպական կօնֆէրէնցիա գումարելու առաջարկի վրա՝ Թիւրքական հարցը լուծելու համար: Այդ լրագիրը յայտնում է, որ թէև նա միշտ մեծ նշանակութիւն չէ տուել Կ. Պօլսից եկած յուզիչ լուրերին, որոնք, իբր թէ, տարածվում էին լոկ Եւրօպայի հասարակական կարծիքը գրգռելու համար, բայց այժմ, երբ Թիւրքաց կառավարութիւնը կամենում է նոր գլխահարկ սահմանել, նա ստիպված է խոստովանելու, որ սուլթանին տրվող խորհուրդների մէջ տիրապետում է մուսուլման ֆանատիկոսութեան ոգին: Ափսոս միայն, որ «Новое Время» հասել է այդ եզրակացութեան բաւական ուշ, երբ այդ ֆանատիկոսութեան ոգին կարողացաւ անզուսպ կերպով կատարել իր աւերումները և ջնջել մի ամբողջ ազգ աշխարհիս երեսից: «Եթէ այդ այդպէս է—ասում է «Новое Время»—ուրեմն անհրաժեշտ է որքան կարելի է շուտ վերջ դնել այդ ոգուն և սովորական դիպլօմատիական խորհուրդներից ու «բարեկամական նկատողութիւններից» անցնել աւելի իրական, չօշափելի միջոցի: Եւրօպական կօնֆէրէնցիայի անհրաժեշտութիւնը հետզհետէ անյետաձգելի է դառնում: Չը կայ ուրիշ ճանապարհ ցանկալի նպատակին հասնելու համար: Պէտք է դնել և լուծել, պետութիւնների ընդհանուր համաձայնութեամբ, այն ստիպողական միջոցների հարցը, որոնք պէտք է հարկադրեն Թիւրքաց կառավարութեան համոզվել, թէ այժմ նա գործ ունի մեծ պետութիւնների լիակատար համաձայնութեան հետ և այդ պետութիւնները գործողութեան որոշ ծրագիր ունեն արդէն: Ուշացնել անկարելի է:»

—

Բօլգարիայի Սիլիստրէ քաղաքից մեզ գրում են. «Վերջին հաշիւներին նայելով, մէկ ու կէս ամսի ընթացքին մէջ Պօլիսէն հեռացող ընտանիքների և գաւառացի հայերի թիւը 30,000 պատկառելի մի գումարի կը հասնի. դրա մեծ մասը՝ տաս հազար և աւելին Բօլգարիա է գաղթած, մեծ մասը առանց անցագրերի, իսկ փոքր ու խեղճ դասակարգ մը կրցած է և ուզած է անցագիր ձեռք ձգել՝ ի նկատի ունենալով տպագային identité հաստատելու կարևոր պարագայն, որպէս զի կարողանայ վերադառնալ Պօլիս:»

—

«Now Iork Herald» լրագրին հաղորդում են, որ Կ. Պօլսում կալանաւորեցին հինգ հայ յեղափոխականներ: Նրանցից երեքին կալանաւորեցին Պէրայում: Նրանց մօտ գտնվեցին 15 կիլօգրամ դինամիտ, 95 փամփուշտներ, վեց ռէվօլվէրներ և դինամիտային մի կապսուլ:

—

«Politische Correspondenz» լրագրին Կ. Պօլսից գրում են, որ Բ. Դուռը կրկին դիմեց բօլգարական կառավարութեանը՝ պահանջելով չը թոյլ տալ հայերին բնակութիւն հաստատել Բօլգարիայում և խիստ միջոցներ ձեռք առնել նրանց դէմ, որոնք արդէն առաջուց բնակութիւն են հաստատել Բօլգարիայում, որովհետև Թիւրքաց կառավարութեան կարծիքով, այդ բոլոր հայերը անկասկած պատկանում են յեղափոխական ընկերութեան: Բօլգարական կառավարութիւնը պատասխանեց դրան, թէ ինքն չէ կարող արգելել հայերին մանել Բօլգարիա, եթէ նրանք Թիւրքաց անցագրեր ունեն: Իր կողմից, բօլգարական կառավարութիւնը զգալ տուեց, որ հայերի հոսանքը դէպի Բօլգարիա այնքան էլ ախորժելի չէ Բօլգարիային, մանաւանդ որ գաղթող հայերի մեծամասնութիւնը ապրուստի ոչինչ միջոցներ չունի և բօլգարական կառավարութիւնը պէտք է կերակրի և պահի նրանց պետութեան հաշուով: Բօլգարական կառավարութիւնը, սակայն, չէ կարծում, որ այդ հայերը յեղափոխական կօմիտէտի անդամներ լինէին, բայց, յամենայն դէպս, նա կը կարողանայ արգելել հայերի որ և է փորձը, որ յեղափոխական բնաւորութիւն կունենայ և վտանգ կը ներկայացնի Թիւրքիայի հանգստութեան համար:

—

Կ. Պօլսից «Sémaphore» լրագրի թղթակիցը գրում է հոկտեմբերի 16-ից. «Անցեալ շաբաթ վեց դեսպանները սուլթանին ուղարկեցին մի «վերջնական» յայտագիր,—որ սակայն, չը պէտք է ուլտիմատում հասկանալ—որի մէջ պարունակվում էին Եւրօպայի վճիռները: Այդ յայտագրի միտքն է խնամակալութեան տակ դնել Թիւրքիան: Ահա այդ յայտագրի գլխաւոր կէտերը. մեծ վէզիր նշանակել պետութիւնների համաձայնութեամբ և ազատութիւն տալ սադրազամին մինիստրներ ընտրել իր կամքով: Մինիստրները պէտք է պատասխանատու լինեն մեծ-վէզիրի առջև և վերջինն էլ պէտք է պատասխանատու լինի սուլթանի և մեծ պետութիւնների առջև: Ֆինանսական կօնտրօլ հաստատել, ընդարձակելով «Dette publique»-ի վարչութեան լիազօրութիւնները, որի պարտաւորութիւնը պէտք է լինի հաւաքել պետութեան գլխաւոր եկամուտները. այդ վարչութեան խորհրդի անդամները պէտք է նշանակվեն պետութիւնների համաձայնութեամբ: Բոլոր վիլայէթներում խառն ժանդարմէրիա պէտք է կազմակերպվի մահմետական և քրիստոնեայ տարրերի թւի համեմատ, և այդ ժանդարմէրիայի կազմակերպութիւնը պէտք է յանձնվի եւրօպական օֆիցէրներին: Պետութիւնները կը միջամտեն մի փոխառութիւն աջողացնելու համար, որպէս զի Թիւրքիան կարողանայ անյապաղ վերացնել իր ֆինանսական դժուարութիւնները:»

—

«Hamb. Correspondent»-ի մէջ տպված է հանգուցեալ իշխան Լօբանօվի յիշատակագիրը արևելեան գործերի մասին: Այդ յիշատակագիրը իշխան Լօբանօվ ուղարկել է եւրօպական մեծ պետութիւններին Թագաւոր Կայսրի ճանապարհորդութեան սկզբում:

Յիշատակագիրը յայտնում է, թէ եւրօպական խաղաղութեան պահպանութիւնը ռուսաց քաղաքականութեան ղեկավարող ամենաբարձր սկզբունքներից մէկն է հանդիսանում: Սպառազինված միջամտութիւնը, ինչպէս օրինակ, Թիւրքաց մայրաքաղաքի գրաւումը կարող է սաստիկ ընդհարումներ առաջ բերել մեծ պետութիւնների մէջ, այնպէս որ պատերազմը անխուսափելի կը դառնայ: Այդ միջամտութեան առաջ բերած աղէտները անհամեմատ աւելի խոշոր կը լինեն, քան այն աղէտը, որ առաջ է գալիս հայերին հալածելուց: Ահա ինչ պատճառով եւրօպական սպառազինված միջամտութիւնը պէտք է բաց թողնել a priori ամեն մի կօմբինացիա կազմելիս: Թիւրքիայում ամենալի կարգեր հաստատելու համար, որոնց շնորհով ապահովված լինէին քրիստոնեայ ազգաբնակութեան վիճակը և խաղաղութիւնը, պէտք է օգտվել Թիւրքիայում գոյութիւն ունեցող միակ իշխանութիւնից, այն է սուլթանի անձնաւորութիւնից: Այդ իշխանութիւնը պետութիւնները պէտք է պահպանեն և ուժեղացնեն իրանց ձեռքում գտնված բոլոր միջոցներով, որովհետև միայն սուլթանի միջոցով հնարաւորութիւն կայ ռէֆօրմները մտցնել: Պետութիւնները պէտք է իրանց կարողութեան չափ աջակցեն սուլթանին այդ վերանորոգիչ գործունէութեան մէջ և, հարկաւոր դէպքում, մինչև անգամ նիւթական օգնութիւն ցոյց տան»:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

—

Չը նայելով, որ գործերի դրութիւնը Թիւրքիայում օրից օր վատթարանում է, այնպէս որ նոյն իսկ միշտ անտարբեր և անհամբերաչխ եւրօպական դիպլօմատիան, ինչպէս հաղորդեց հեռագիրը, սկսել է մտածել սուլթանի գահընկէցութեան մասին, այնուամենայնիւ, Եւրօպայում ոչ մի փոփոխութիւն դէպի առաջ կամ յետ չէ նկատվում: Պահպանել statu quo,—ահա ժամանակակից դիպլօմատիայի դաւանութեան հանգանակը: Պահպանել խաղաղութիւնը—ահա դիպլօմատիայի երկրորդ նշանաբանը: Եւ այդ երկու նպատակներին հասնելու համար, զոհ են բերվում մարդկային ամենանուիրական իրաւունքները, ծրագրվում, մշակվում են ամեն տեսակ կօմբինացիաներ և ստեղծվում են ամեն տեսակ ենթադրութիւններ: Գրեթէ ընդհանուր համոզմունք է, թէ ֆրանս-ռուսական բարեկամական յարաբերութիւնների հանդիսաւոր վաւերացումից յետոյ, խաղաղութեան գործը միանգամայն ապահոված է և մեծ պետութիւնների այժմեան քաղաքական համախմբումը ոչ մի վտանգ չէ ներկայացնում աշխարհի խաղաղութեան համար: Բայց կան և յոռետեսներ, որոնք ջանք են անում ապացուցանել, թէ այդ խաղաղութիւնը շատ անհաստատ է, թէ նա ամեն րոպէ կարող է խախտվել և խախտվել զարհուրելի կերպով: Խաղաղութեան ոչ մի վըտանգ չը սպառնալու ենթադրութիւնները անվում են այն հիման վրա, որ իբր թէ «երկպետեան և «երեքպետեան» դաշնակցութիւնները քաղաքականապէս հաւասարակշռում են միմեանց. բայց չէ՞ որ 1870 թւին Գերմանիայի և Ֆրանսիայի ույժերը նոյնպէս հաւասարակշռում էին միմեանց և, սակայն, այդ հաւասարակշռութիւնն անկարող հանդիսացաւ սարսափելի ընդհարման առաջն առնել: Այդ նկատումները դրդել են ֆրանսիացի յայտնի քաղաքատնտես Մօլինարիին, հանդէս գալ «Temps» լրագրում և «Խաղաղութեան ապահովութիւնը» վերնագրով մի յօդուածի մէջ ապացուցանել թէ, չը նայելով «երկպետեան» և «երեքպետեան» դաշնակցութիւններին, խաղաղութիւնը այսօր աւելի քան երբէք վտանգված պէտք է համարել:

Մօլինարի հաստատում է, որ Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի բարեկամութիւնը վերահաստատել է Եւրօպայի հաւասարակշռութիւնը և այդ բարեկամութիւնը ինքն իրան ոչ մի վտանգ չէ ներկայացնում Եւրօպայի խաղաղութեան համար, բայց նա չէ նպաստում խաղաղութեան հաստատութեան և չէ կարող պատերազմի վըտանգի առաջն առնել: Միւս կողմից, Մօլինարի հրաւիրում է ուշադրութիւն այն հանգամանքի վրա, որ Անգլիան և երկրորդական պետութիւնները,—Դանիա, Հօլլանդիա, Բէլգիա, Շվէյցարիա, որոնք պատերազմի պատճառով կենթարկվեն ֆինանսական և տնտեսական մեծ վնասների, ոչ մի հնարաւորութիւն չունեն այն դէպքում, երբ պատերազմ ծագի մեծ պետութիւնների մէջ, խափանել այդ պատերազմը: Բայց երբ այդ պետութիւնները, որոնք չեն մտնում ոչ երկպետեան, ոչ երեքպետեան դաշնակցութեան մէջ, Անգլիայի հետ միասին մի երրորդ քաղաքական համախմբում կամ դաշնակցութիւն կազմեն, այն ժամանակ, Մօլինարիի կարծիքով, խաղաղութեան գործը միանգամայն ապահոված կը լինի: Այդ պետութիւնները, որոնք այսօր քաղաքական ոչնչութիւններ են ներկայացնում, միասին այնքան ույժ ունեն, որ կարող է հաւասարվել երկու դաշնակցութիւնների իւրաքանչիւրի ույժին. նրանք կարող են միասին 1,095,000 զօրք դուրս բերել, մի մեծ նաւա-

տօրմ և ֆինանսական նշանաւոր ույժեր: Եւ մի-թէ,—ասում է Մօլինարի,—այդ պետութիւնների միացեալ դիպլօմատիական միջամտութիւնը, յենված այդպիսի հզօր նիւթական զօրութեան վրա, չէ կարող պատերազմի առաջն առնել:

Որքան էլ Մօլինարիի միտքը գործնականապէս դժուար իրագործելի լինի, բայց նա գրաւել է եւրօպական մամուլի և հասարակական կարծիքի ուշադրութիւնը և շատերը համարում են նրա «խաղաղութեան նոր դաշնակցութեան» ծրագիրը բաւական նպատակայարմար:

Բայց հարց է, կը համաձայնվե՞ն Դանիա, Հօլլանդիա, Շվէյցարիա, Բէլգիա այդպիսի մի դեր ստանձնել:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 21 հոկտեմբերի: Հոկտեմբերի 20-ին ռուսաց եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց Վլադիմիր և Ալէքսանդր Ալէքսանդրօվիչ Մեծ Իշխանների, ռուսաց դեսպանութեան բոլոր անդամների, հանրապետութեան նախագահի և արտաքին գործերի մինիստրի ներկայացուցիչների:

Բերլինում, Վիէննայում և Սօֆիայում նոյնպէս հոգեհանգիստներ կատարվեցին:

ՓԱՐԻԶ, 21 հոկտեմբերի: Լէյմարի անունով մէկը ծանր կերպով վիրաւորեց ոստիկանական ագէնտին: Մի ուրիշ ագէնտ թեթև կերպով է վիրաւորված: Լէյմարի կալանաւորված է: Նա իրան անարխիստ անուանեց: Խուզարկութեան ժամանակ անիշխանական բովանդակութեամբ շատ թղթեր են գտնված:

ԼՕՆԴՕՆ, 21 հոկտեմբերի: Պետերբուրգեան եպիսկոպոսին, որը ներկայ էր Թագաւորի թագադրութեան հանդէսին, թագուհին Լոնդոնի եպիսկոպոս նշանակեց:

ԿԱՅԻՐԷ, 21 հոկտեմբերի: Սուդանի նշանաւոր ցեղերից շատերը հնազանդութիւն ցոյց տուեցին Եգիպտոսին: Այդպիսով, Դօնգօլայի, Բերբերի և Օրդուրմանի մէջտեղ եղած անապատի մեծ մասը այն արաբների ձեռքումն է, որոնք բարեկամաբար են տրամադրված դէպի եգիպտական կառավարութիւնը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 հոկտեմբերի: Հոկտեմբերի 21-ին, գահակալութեան օրը, Իսակիեվսկի տաճարում մաղթանք կատարեց միտրօպօլիտ Պալլադի ս. սինօդի անդամների և մայրաքաղաքի հոգևորականութեան հետ միասին: Ներկայ էին՝ Սերգէի և Պավէլ Ալէքսանդրօվիչ, Կօնստանտին և Դմիտրի Կօնստանդինօվիչ, Նիկօլայ Նիկօլաեվիչ Մեծ իշխանները, պրինց Պետր Ալէքսանդրօվիչ Օլդէնբուրգսկի, Միխայիլ Գէօրգիեվիչ Մէկլէնբուրգ—Ստրելէցկի դուքսը և բարձրաստիճան անձինք: Տաճարը լի էր ժողովրդով: Պետերբուրգը զարդարված է դրօշակներով. երեկոյեան լուսավառութիւն կար: Ելք չը կար Բարձրագոյն Պալատում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 հոկտեմբերի: Հոկտեմբերի 21-ին Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրօվիչ և Մեծ Իշխանուհի Եղիսաւէտա Ֆէօդօրօվնա գնացին Մոսկվա:

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ, 22 հոկտեմբերի: Թագաւոր կայսրի գահակալութեան օրը հանդիսաւոր կերպով տօնեց այստեղի համալսարանը: Նոցա Մեծութիւնների կիսարձանները շրջապատված էին դափնիներով: Պրօֆէսօրները ճառեր արտասանեցին, որից յետոյ կատարվեց կանտատա: Տօնը աւարտվեց ռուսաց և ֆիննական օրհներգով:

ՎԱՐՇԱՎԱ, 22 հոկտեմբերի: Հոկտեմբերի 21-ին բոլոր դաւանութիւնների տաճարներում հանդիսաւոր մաղթանքներ կատարվեցին: Քաղաքը զարդարվեց դրօշակներով. երեկոյեան լուսավառութիւն կար:

ՌՕՍՏՕՎ ԴՕՆԻ ՎՐԱ, 22 հոկտեմբերի: Ձկան որսը լաւացաւ: Գները ձկան շուկայում էժանացան, բայց շուկայում գնողներ շատ չը կան:

ՓԱՐԻԶ, 22 հոկտեմբերի: Ռօնայի ջուրը չէ պակասում: Դրութիւնը վտանգաւոր է: Հեղեղին ենթարկված տների թիւը բաւական նշանաւոր է, մանաւանդ Ավինիօնում: Լիօնում հեղեղված են քաղաքի էլէկտրական լուսաւորութեան համար ծառայող մեքենաները:

ՓԱՐԻԶ, 22 հոկտեմբերի: Հոկտեմբերի 21-ին ռուսաց եկեղեցում մաղթանք կատարվեց: Ներկայ էր Հանօտօ:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 22 հոկտեմբերի: Բ. Դուռը Կրետէի ժանդարմերիան կերպարանափոխելու համար կազմված յանձնաժողովում երկու նոր անդամներ նշանակեց գնդապետի աստիճանով:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՕԲԻԻ ՈՉԽԱՐԻ ՊԱՆԻՐ

Ծախվում է Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ Ֆ. Լ. ՍՈՒՄԱԿՕՎԻ մօտ, Նէվսկի պրօսպէկտ, № 71:
(№ 123) 2—3

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Բաթ. դուրս է գալիս	9 ժ. 40 ր. առ.	11 ժ. 20 ր. գիշ.
Թիֆլիս համնում է	9 „ 55 „ եր.	12 „ 25 „ ցեր.
Թիֆլ. դուրս է գալիս	10 „ 50 „ „	1 „ 10 „ „
Բագու համնում է	4 „ 49 „ „	7 „ 30 „ առ.

Բագուից դուրս է գալիս	2 ժ. 10 ր. ցեր.	11 ժ. 5 ր. գիշ.
Թիֆլիս համնում է	8 „ 32 „ առ.	5 „ 50 „ եր.
Թիֆլ. դուրս է գալիս	9 „ 30 „ „	6 „ 50 „ „
Բաթում համնում է	9 „ 45 „ եր.	8 „ 15 „ առ.

ԴԻԼԻԺԱՆՍՆԵՐ

Հինգ հոգու համար		
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	7 ժ. առ.	9 ժամ. առ.
Գիշերում է	Մլէտում	Պասանաուր
Վլադիկավկազ համնում է	6 ժ. երեկ.	8 ժ. երեկ.
Վեց հոգու համար (չեն գիշերում)		
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	9 ժ. 30 ր. առ.	7 ժ. երեկ.
Վլադիկավկազ համնում է	12 „ —ցերեկ	8 „ 50 ր. „

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների:

Դ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԴՈՒՆԱՅԵՎԱ-ՌՈՒԴԵՆԿՕ—10—11 ժ. կանանց և երեխ. հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ:

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեքշ. հինգշ. և շաբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, միզի և սեռական օրգանների հ. ներքին և մարթի հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում միզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Լոյս տեսաւ

ՅԱԿՈԲ ԲԱՐԱԽԱՆԵԱՆԻ

ՆԵՐՔԻՆԱՊԵՏ ԱՍԼԱՆ

վէպիկը

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՊԷԿ:

Վաճառվում է բոլոր գրավաճառանոցներում իսկ Բագու՝ «Րաֆֆիի» գրավաճառանոցում:

1—1

Մի ուսուցիչ, որ սովորել է

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ձեռնտու պայմաններով տեղ է փնտռում: Հասցէն՝ Серебряный рядъ, домъ № 14, Хачатуръ Худавердянцъ. (№ 124) 1—3

„ԼՈՒՄԱՅ"

գրական հանդէսի 1897 թուի (երկրորդ տարի) բաժանորդագրութիւնը բացված է:

Տարեկան 3 րուբլի. իւրաքանչիւր գիրքն առանձին 2 ր.: Առաջին գիրքը լոյս կը տեսնի յունվարի 1-ին, երկրորդը յուլիսի 1-ին: Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «ЛУМА».

Մէկ շաբթից յետոյ լոյս կը տեսնի մեր

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

(իններորդ տարի)

Շքեղ հրատարակութիւն, հարուստ ժամանակագրութեամբ: Գինը 60 կ. մեծ քանակութեամբ գնողին նշանաւոր զեղջ:

1—3 (№ 124) Գիւտ քահ. Աղանեանց

ԲԺԻՇԿ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆՑ

Մոսկվայի կայսերական համալսարանի մանկաբուժական կլինիկայի նախկին օրդինատոր, ընդունում է միայն հիւանդ երեխաներին ամեն օր, ժամի 11½—1-ը: Շաբաթ օրերը՝ ձրի:

Հասցէն՝ Ստարո-Խնատիտուտսկայա, տ. № 13.

№ 103 (շր.) 14—40

ԹՔՎԻԲՈՒԼԻ ՔԱՐԱԾԽԱՅԻՆ ՀԱՆՔԵՐԻ ԵՒ ԲՐԻԿԷՏԻ

արդիւնագործութեան ընկերութեան վարչութիւնը սրանով յայտարարում է ի գիտութիւն գնողների, որ յիշեալ ընկերութեան բրիկէտների վաճառումը լինում է իր տեղում, պուդը 13 կոպէկով: Մանրամասն պայմանները կարելի է իմանալ հանքերի գրասենեակում: Հասցէն հեռագիրների համար՝ «Тквибульскія копи, управленіе». Նամակների համար—Кутаисъ—Тквибули, Управленіе Тквибульскихъ копей и брикетнаго производства.

(№ 124) 1—15

ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՏՊՎԱԾ

„ՍՈԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ"

Ազգային լիակատար երգարանի առաջին հատորը, չորրորդ տպագրութեամբ, բաղկացած է 402 մեծադիր երեսներից, 302 գործածական երգերով, բանաստեղծութիւններով և երգերին վերաբերեալ արձակ գրուածքներով: Գինն է 1 րուբլի, իսկ ճանապարհածախսով—1 րուբլի 20 կոպէկ: «Սոխակից» 15 օրինակ միասին պահանջողը ճանապարհածախս չէ վճարում: Ցանկացողները դիմում են Բագու, «Սոխակի» հրատարակչին, սոյն հասցէով. Священнику Григорію Григоріанцъ, въ Баку. (№ 124) 1—3

ՋԱՒԱԴ ԲԷԿ ԲԱԼՈՒՂԵԱՆԸ

բնակվում է այժմ Ռօստով Դօնի վրա քաղաքում (Большая Садовая, домъ Батырова) և պարապվում է փաստաբանութեամբ: (№ 124) 1—3

„УРБЕНЪ" „L'URBAINE"

կեանքի ապահովագրութեան ՈՒՐԲԷՆ Ֆրանսիական ընկերութիւնը

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՎԱՆ, ՊՐԷՄԻԱՆԵՐԻ ՎՃԱՐՄԱՆ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԿԱՄ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆԸՆԴՈՒՆԱԿ ԼԻՆԵԼՈՒ ԴԷՊՔՈՒՄ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱԼՈՒՆ:

ՕՐԻՆԱԿ. 25 տարեկան անձը, որը այս տարիֆով ապահովագրվել է 10,000 րուբլով 25 տարի պրէմիա վճարելու պայմանով, պէտք է իւրաքանչիւր տարի մոցնի 25 տարի շարունակ 370 ր. 20 կոպ.: Պրէմիա վճարելու ընթացքում հիւանդութեան դէպքում, ապահովագրվողը ազատվում է որոշ ժամանակում վճարելի գումարի մոցնելուց մինչև կատարելապէս առողջանալը և այդ գումարները յետոյ չեն պահանջվում: Իսկ ապահովագրվողի մահվան դէպքում այդ ժամանակվա ընթացքում 10.000 ր. դրամագլուխը անյապաղ վճարվում է:

Իսկ եթէ ապահովագրվողը 25 տարվայ ժամանակամիջոցը անցկացնի, այն ժամանակ ընկերութիւնը պարտաւոր է՝

1) տալ նրան ապահովագրված գումարի 5%, այսինքն 5,000 ր. առձեռն:

2) թողնել նրա մօտ բացի դրանից 10,000 րուբլու պօլիս մահվան դէպքում, որպէս կատարելապէս վճարված, և

3) թոյլ տալ նրան ապա մասնակցութեան իրաւունք ընկերութեան օգուտների մէջ, որը կը տայ ապահովագ[illegible] նշիւրամեայ կենսաթոշակ:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆԸ Անդրկովկասի և Անդրկասպիի համար՝ ՊՕԼԱԿ և ԸՆԿ. Թիֆլիս, Սօլօլակ փող. № 7.

ԳԼԽԱՒՈՐ ՏԵՍՈՒՉ Բագրատ Գերասիմօվիչ Տէր-Մաթէւոսօվ:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ Ա. Ր. Վէյս. ԹԻՖԼԻՍ—Գանօվսկայա 7, և Բագու, Օլգինսկայա, տ. Շապիդանօվի:

Տեղեկութիւնները և բրօշիւրները տալիս են ընկերութեան ագէնտները կայսրութեան բոլոր քաղաքներում:

(ամս. 10,25) 8—16

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ Մ. ՉՄՇԿԵԱՆԻ

„ՊԱՏԻ", „ԾՈՑԻ" և „ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ" 1897 Թ.

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Ցանկացողները թող շտապեն յայտնելու, որպէս զի պատուէրները ժամանակին կատարվեն:

(№ 120) 5—15

ՄԱՔՈՒՐ ԽԻՆԻՆ, ԾԾՄԲԱ-ԱՂԱԹՈՒ

Կատարեալ հնարաւորութիւն է տրվում ձեռք բերել՝ իւրաքանչիւր տան մէջ այդ անհրաժեշտ բուժիչ միջոցը ամենաէժան գնով, բոլոր նշանաւոր առևտրականների մօտ դաւառներում:

Ր. ԿԷՕԼԷՐ ԵՒ ԸՆԿ. ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ճիշդ երաշխաւորութեամբ՝ պրէպարատների քիմիական մաքրութեան համար: Անպատճառ պայմանը՝ պահանջել իւրաքանչիւր ապակեայ սրուակի վրա՝ ընկերութեան ֆիրմայի նշանով և դրոշմով, չը փչացած մետաղաթելի ցանցեկ ընկերութեան (Ր. Կ. և Ընկ.) պլօմբով:

(18) (№ 85) 3—3

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ՐԻՍ-ԳՈՒՏՄԱՆԻ

(Տնային գործածութեան համար)

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՄԻՇՈՒՆԱ, այն է հաստատ մահ մկներին, խլուրդներին և ուրիշ կրծողներին. Այս միջոցը արտաքսում է այդ կենդանիներին գլխաւորապէս բնակարաններից, այնպէս որ նրանք չեն մնում գետնայարկի տակ և չեն տարածում գարշահոտութիւն:

ՄԼԱԿՆԵՐԻ ԴԷՄ ՀԵՂՈՒԿ, ոչնչացնում է նրանց ընդմիշտ: Նա շատ հաճելի հոտ ունի և բիծ չէ թողնում ճերմակեղէնի, կօշիկների և կարասիքի վրա: Փոշիացնելով նրան, սենեակի օդին հաճելի թարմութիւն են հաղորդում և միաժամանակ հալածում են ցեցը, ճանճը և մօծակները:

ՓՈՇԻ՝ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ամենայարմար միջոցն է բոլոր միջատները և նրանց սաղմերը բոլորովին ոչնչացնելու համար: Այդ փոշին անփոխարինելի է լուեր և մլակներ ոչնչացնելու համար անկողիններում, ներքնակներում, թաղիքով պատած փայտային պատերում: Ոչնչացնելով ցեցը և չունենալով նաֆթալինի անհաճոյ հոտը, այս փոշին բոլորովին փոխարինում է նրան. դրա համար հարկաւորութիւն չը կայ ամառը տալ մուշտակները և ուրիշ մորթեղէն իրերը պահելու համար: Փոշու ազդեցութիւնը, երբ նրան գործադրում են ամեն տեսակ միջատների, մրջիւնների դէմ—գրեթէ վայրկենական է—հետևանքը զարմանալի: Հարցնել դեղավաճառական խանութներում:

(№ 23) 20—50